№ 47 Մարտի 28 (Մարտի 9) 1879 Մարտի 28 (Մարտի 9) № 47

ՈՒՖԻՐՈՒԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի, կես տարվանը 6 ռուբլի

Բոլոր գրքերը պետք են ուղղել խմբագրատան անվանը։

Корреспонденты просятся на имя редактора Типография Редакции „Мшакъ"

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—3 ժամ (Բացի կիրակի և ազգ տօներից)։

Ձեռագրերը չեն տպագրւում, եթէ չեն հրատարակւում։

Ձեռագրութիւնների համար վճարւում են խմբագրանոցից յուրաքանչիւր տողի 3 կոպեկ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ազգ։ դիրքագրութիւն։ Եր. վիճակ։—Ներքին անհանգիստներ։ Նամակ Պարսկից։ Նամակ Դեմրչիկից։ Նամակ Խրիմայից։ Նամակ Խիստաղից։ Նոր տարի։—Ներքին անհանգիստներ։ Հայոց ազգային դիրքի մասին։ Գաւառական հարցերի խնդրագիրը։ Նամակ Թիւրքիայից։—Նամակ յուրաքանչիւր։—Մշակներ։ Հնագոյներ։—Ազատագրութիւններ։—Ցեղերի գրագրութիւն։

ԱՆԹԻ ԴԻՄԱՌՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ԼԻՆԻՄ

Մեր վերջին առաջնորդող յօդուածում մենք ասում էինք թէ թիւրքաց հայերի համար գժբաղդութիւն կը լինէր եթէ բոլոր հայ-կաթոլիկները և հայ-բողոքականները կրկին վերադառնային լուսաւորչական եկեղեցուն։

Խոստովանենք մեր վիրաը։

Անհասկանալի յայտնի է որ սաստիկ յաստուկ է կրօնը նախադասել ազգութիւնից։ Անփոյթին փոխելով իր կրօնը, կարծում է թէ դիտաւորով փոխում է և իր ազգութիւնը։

Այդ, գժբաղդագոյն յաստուկ է և հայերին։

Հայ բողոքականներից շատերը և հայ կաթոլիկների մեծ մասը իրանց հայ չեն համարում միայն այն պատճառով որ չեն պատկանում լուսաւորչական եկեղեցուն։ Ասելը թէ գրանք մուսուլման էին, այնու ամենայնիւ գրանց մէջ կան լուսաւորված մարդիկ, որոնք հասկանում են թէ կրօնը ոչինչ գործ չունի ազգութեան հետ, և լինելով ուրիշ հաւատի, քանի թէ հայերի մեծամասնութիւնը, այնու ամենայնիւ հայ են համարում իրանց։

Այդ լուսաւորված մասը հայ-կաթոլիկների և հայ-բողոքականների կարող են նեղդրծել իրանց մեռցած համազգաւանների վրա, որոնք դեռ քնած են մոլեռանդութեան մէջ։

Ասելը կայ հայոց ազգի մէջ թիւրքիայում մի ուրիշ, աւելի մեծ, աւելի բազմութիւն, աւելի մուլեռանդ ազգ, այն է հայ-մահմեդականները, որոնք այնքան կուրացած են ֆանատիկոսութեանից, որ հերքելով իրանց ցեղական յատկութիւնները, իրանց ծագումը, թիւրքը են համարում իրանց, որովհետև մահմեդականներ են....

Արանց վրա ո՞վ պէտք է նեղդրծի. հայ-լուսաւորչականներին անշնորհակալ է ոմանք նեղդրծել նրանց վրա....

Այլն իսկ հայ-կաթոլիկները և հայ-բողոքականները, լուսաւորելով և ազգութեան գաղափարը ճշգրտութեամբ բմբռնելով, ժամանակով կարող են նեղդրծել հայ-մահմեդականների վրա, իրանց օրինակով։

Այժմս, ասում ենք, չէ կարող հասկանալ, որ կարելի լինէր բաժանել կրօնը ազգութենից, բայց երբ որ ժամանակով մոլեռանդ հայ-մահմեդականը կը տեսնի որ լուսաւորված հայ կաթոլիկը և հայ-բողոքականը իրանց հայ են համարում, նա ինքն էլ կը խոխոտի իր նախապաշարմունքների մէջ։....

Հայ-կաթոլիկը և հայ-բողոքականը կասեն հայ-մահմեդականին. մենք էլ լուսաւորչական չենք, բայց այնուամենայնիւ հայ ենք ազգութեամբ, ուրեմն դուն էլ հաւատարիմ մնալով քո հաւատին, պէտք է քեզ հայ համարենք, որովհետև ցեղով հայ ես։

Այդպիսով հայոց ազգի համար բողոքականութիւնը և կաթոլիկութիւնը կարող են հայ ազգի մեծամասնութեան և մահմեդականացած հայերի մէջ, ամբողջ ազգի ընդհանուր շղթայի մէջ կապող օղակ դառնալ։

Այդ է պատճառը որ մենք ազատուելու ենք համարում հայոց ազգի մէջ այլազգաւանների գոյութիւնը, որոնք իրանց օրինակով կապելու են ազգի համար առժամանակ բաղդորոշին կորած մահմեդականները հայոց ազգի վրա։

Եթէ այդ կապող տարրերը չը լինէին, հայ-լուսաւորչականների և հայ-մահմեդականների մէջ բաղդ կապերը կտրված կը լինէին, կրօնի տարբերութեան պատճառով և այն պատճառով որ մահմեդականը հայ չէր կարող իրանց ազգակցի համարել։ Ինչպէս հրեան հայոյը երբէք իր ազգի առաջին մի օրինակ չէր ունենայ, որ կարելի է հայ լինել, առանց հայ ազգայնին նեղդրծելու ժէ.ամբոր գաւառանելու։

Եթէ այդպէս տարրերը չը լինէին, սառում ենք, գժուարագոյն թէ մի որ և է ժամանակ հայ-լուսաւորչականներին կաթոլիկներին գրաւել իրանց մահմեդական ցեղակիցներին գէպի հայութիւնը։

Դ. Ա.

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՏԵՂԻՆԵՐԻՑ

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

23 մարտի

Ապրիլ ամսի փետրվարի 11-ին պատահեցի Պարսկաստան։ Ես 35 վերստ հեռի. հեռու կը լինի Ալէքսանդրապոլից։ Բնակիչների վարուք, բարքերը և ազգությունները մասին ոչինչ չեմ կարող ասել, քանի որ ն մարդիկ ասելի չը մնացին ազգակցի մասին ասելիքը չեմ համարում մի երկու խօսք ասել այդ գեղջի մասին որ բարի մարդի մասին, որ լաւ վարուք չունենալ լինելով հասարակութեան մասին, ազգին իսպառ. Ինչպես եղած էր և վերջին մնաց բարերար։ Ինչպես ասեցի և խոսաս, երբու բարերարի ասելիքը ունէր, մինչ խոսով մասնիկան էր բարերարը չը լինելու համար, իսկ մինչ քիչիկ. Ներկա երբեմ պատերի ասել, գուցանեանական վերջով մեռած էին կանանցի վրա երբեմ. Կանգնած տարբերի վրա 20-ից ասելի մանուկներ հասան, բայց նախով ասվում էին, որը կանգնած, որը մանուկներ, որն էլ ասելու։

Ինչպէս մասը Ն-ն էր, որ մասնը գարեցը—Վարդապետը, որ մի միջնասարի ասելի ազգությունը էր, ասելիքը հայտնի ունէր գնալուման բարերարներ. Ի՞նչ ասելի ազգ լուսը լուսաւոր կարդալ։ Ասելիքը մի մեծ գրքերի գարեցրեցին է Մեսրոպ վարդապետը գնալիր գեղջի գարեցրեցին է Մեսրոպ վարդապետի վրա 20-ից ասելի մանուկներ հասան, բայց նախով ասվում էին, որը կանգնած, որը մանուկներ, որն էլ ասելու։

Ինչպէս մասը Ն-ն էր, որ մասնը գարեցը—Վարդապետը, որ մի միջնասարի ասելի ազգությունը էր, ասելիքը հայտնի ունէր գնալուման բարերարներ. Ի՞նչ ասելի ազգ լուսը լուսաւոր կարդալ։ Ասելիքը մի մեծ գրքերի գարեցրեցին է Մեսրոպ վարդապետի վրա։ Ասելիքը մի մեծ գրքերի գարեցրեցին է Մեսրոպ վարդապետի վրա։

—Ես ասելիքս ասելիքի եմ (խնամակցությունն ասելը չատ հեռու էր Ցանկասանից) շատ երկար եմ ասելիս, չատ վարդապետներ մասին և վերջը թարգմանիս (ասելիս) ասելիս եմ նրանցի հայրենի մասում։

Ասել ես ասվեցանում ուսանողներից։

—Հայոց լեզու, մասնագիրք, թուականք, նամակագրութիւն և հայասասանի ուսանողներ։

Ասել քան է ուսանողներ, գարեցրեցած հարցնում ենք մենք։

—Ուսանողներն մեր է, որ ես ուզեցի ասելիքով կարդալ եմ իմանալ թէ մի ասելիս քարերի մէջ քանի հատիկ կաց. Գիրքասանի ասելիքներ մինչև գիտեմ քանի վարդապետ է ասելիս, ասում կարդալ փաթի հարցերը քանի մասնալ կանենք։—

Ասելիքի է, վարդապետ, ուսանողներից մի հարց քան հարցնենք ձեր ուսանողներին։

—Ընտ չատ։ Ես լինեմ, բայց նեղդրծիր ասելը, ասելիս ուսանողներ ասելիքներ չի ասելիս։

Ասելիքի մի ասելիքներ գիտեմ ուսանողներ։

—Ի հարցնենք մի ասելիքներ, ուսանողներ չատ դժուար բան է, ասելիքի խնդրի բան չէ։ 18 ասելի գիտակներ մի ասելիքներ վրա եմ մնալիս և հարցնենք հարց գրքի հանենք։

Ասելիքներ ասելիքներ թէ ասելիքներ էլ էք ասվեցանում։

—Ես, պարտաւորանք վարդապետը, և գարեցրեցանք ասելիքի ասելիքներ։ Բարեկամ և գիտնական վարդապետ գիտեցանք մի չատ գիտ պարտաւորված գարեցրեցանք, որ ասելիքներ էր գիտնական, գիտանալ ու գիտենալ, որ ասելիքներ ասելիքներ գիտեցանք էլ ես գարեցրեցանք հարցեր մի գիտ կամ մի գարեցրեցանք գարեցրեցանք։

Ասելիս մեկ բան է, գարեցանալով հարցնում ենք։

—Հայոց լեզու, մասնագիրք, գրաբարանք, Նարեկ, ասելիքներ և հայասասանի ասելիքներ։

Ասելիքներ քան է ասելիքներ, գարեցրեցած հարցնում ենք մենք։

—Ասելիքներ մեր է, որ ես ասելիքներ գարեցրեցանք եմ իմանալ թէ մի ասելիս գարեցրեցանք մեջ քանի հատիկ կաց. Գիրքասանի ասելիքներ մինչև գիտեմ քանի վարդապետ է ասելիս, ասում հարցնում փաթի հարցերը քանի մասնալ կանենք։—

Ասելիքի է, վարդապետ, ասելիքներից մի հարց քան հարցնենք ձեր ասելիքներին։

—Ընտ չատ։ Ես լինեմ, բայց նեղդրծիր ասելը, ասելիս ասելիքներ ասելիքներ չի ասելիս։

Ասելիքի մի ասելիքներ գիտեմ ասելիքներ։

—Ի հարցնենք մի ասելիքներ, ասելիքներ չատ դժուար բան է, ասելիքի խնդրի բան չէ։ 18 ասելի գիտակներ մի ասելիքներ վրա եմ մնալիս և հարցնենք հարց գրքի հանենք։

Ասելիքներ ասելիքներ թէ ասելիքներ էլ էք ասվեցանում։

—Ես, պարտաւորանք վարդապետը, և գարեցրեցանք ասելիքի ասելիքներ։ [illegible] գիտեցանք մի չատ գիտ պարտաւորված գարեցրեցանք, որ ասելիքներ էր գիտնական, գիտանալ ու գիտենալ, որ ասելիքներ ասելիքներ գիտեցանք էլ ես